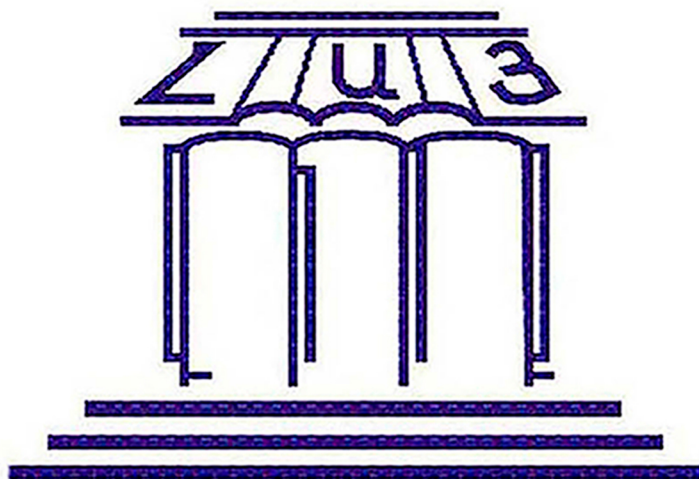

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format
Adapt — remix, transform, and build upon the material

561(47.96)
Հ.24

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵՅԻ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՀՅՈՒՂԸ

ՅԵՎ

ՆՐԱ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ

1 MAR 2010

4.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵՅԻ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՀՅՈՒՂԸ

364

ՆՐԱ, ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԸ

$$\begin{array}{r} 1003 \\ \hline 12052 \end{array}$$

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵՅԻ

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՃՅՈՒՂԸ

ՅԵՎ

ՆՐԱ ԳՈՐԾՈՒՆ Ե ՅՈՒԹՅՈՒՆԸ

1.

Համաշխարհային իմպերիալիստական պատերազմը, տաճկական յերկու արշավանքները, քաղաքացիական կռիվը Հայաստանի համար այն հետևանքն ունեցան, վոր յերկիրն ավերվեց, ժողովրդի անսնսությունը, բացառությամբ մի յերկու գավառի, իսպառ քայքայվեց, առաջ յեկավ մի անազին բազմություն թե տեղացիների և թե գաղթականների, գուրկ վորեւ ասլուստի միջոցից, սերմացուից, լծկանից, յերկրագործական գործիքներից, նույնիսկ բնակարանից: Այս ամենը բավական չեք, 1921 թվականին յերկիրը յենթարկվեց մի նոր պատահարի. յերաշան ու կարկուտը շատ տեղերում վռնջացրին և այն, ինչ ազատվել էր տրորումից վերոհիշյալ հանգամանքների պատճառով:

Այսպիսի պայմաններում սովն ու համաճարակն անխուսափելի էյին, և ժողովրդի ֆիզիքական գոյությունը սպառնալիքի տակ էր:

Յերկիրն այս գրությամբ միմիայն իր սեփական ույժերով անզոր էր կռվելու հիշյալ չարիքների դեմ:

Յույսը դրսի ույժերի վրա յեր:

Այս ույժերից ամենագորեզը և ամենահուսալին Սորհրդային Ռուսաստանն էր, վորը, չնայած ինքն ևս գտնվում էր խիստ ծանր պայմաններում, բայց շնորհիվ իր մեծության և զեպի նորաստեղծ Հայաստանի Հանրապետությունը տաժած իր համակրանքի՝ կարող

եր, այնուամենայնիվ, մեծ չափերով ոգնութեան հասնել կորուստի մասնաված այս ժողովրդին:

Հայաստանի կառավարութեանը վիճակված եր համախմբել յերկրի մնացած ուշեքը և առաջ բերել Սորհրդային Ռուսաստանի աջակցութեանը:

Դրսի մյուս ուշեք, վորի վրա կարող եր հույս դնել յերկրի, ամենակեցիներն ելին:

Նրանք արդեն յերկրում ունեյին իրենց կազմակերպութեանը, Ամերիկական Կոմիտեն, վորը մինչև այդ գործել եր մեր յերկրում: Այժմ՝ նրան ևս վիճակված եր կրկնապատկել իր ուշեքը կառավարութեան հետ միասին՝ դուրս բերելու ժողովրդին անհախմբաց ծանր վիճակից:

Բայց մենք ունեյինք և՛ սեփական ուշեքը. դա այն մեծ հայութեանն է, վոր պատմական հանգամանքների պատճառով, գաղթել և ոտար յերկրներ, ստեղծել այնտեղ իր համար բարեկեցիկ կյանք և դեռ պահպանել և իր հոգևոր կապը մայր յերկրի, նրա մեջ ապրող ժողովրդի հետ:

Այն համոզմունքն ու ջերմ հավատը, թե այդ հայութեանը բարոյական կապերով կապված ե մայր յերկրի և նրա ժողովրդի հետ և պարտականութեան ունի դեպի այդ ժողովուրդը, թե նա դեռ շատ անեյրթեք ունի և կարող և անել, բայց կազմակերպված չե, ահա այդ համոզմունքն է հանդիսանում Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտեյի սկզբնավորութեան և գոյութեան գլխավոր հիմքը:

Այդպիսի մի միութեան կազմակերպելու նպատակով 1921 թ. սեպտեմբերին՝ Վրաստանի ու Հայաստանի հայ հասարակական գործիչները, անկախ կուսակցական խարութեաններից, ժողովկեցին Յերևանում:

Այդ ժողովում ծրագրվեց և ընդունվեց Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտեյի ստատուտը, վորը հաստատվեց ժողովրդական Կոմիտեաների Սորհրդի կողմից: Կարևոր ենք գտնում ստորև մեջ բերել այդ ստատուտի ետևին կետերը:

Այդ ստատուտի հիման վրա՝ Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտեն, անկախ իր անդամների քաղաքական դավանանքից և կուսակցական հանգամանքից, իր նպատակներով և թե իր կազմակերպման սիստեմով, ճանաչվում ե վորպես հասարակական մարմին և, իրրև այդ-

պիսին, նա իրեն հայտարարում ե չեզոք՝ քաղաքական և կուսակցական պայքարի հանդեպ:

Նրա անմիջական նպատակն է՝ ոգնութեան հասնել Հայաստանի սովյալ ազգաբնակչության և իր այդ գործունեյութեան ընթացքում նաև ոժանդակել յերկրի ընդհանուր շինարարութեան գործին:

Այդ ստատուտով Կոմիտեն դրված ե արտոնյալ դրութեան մեջ. նա գտնվում ե բացառապես ժողկոմների Սորհրդի հսկողութեան ներքո և չի յենթարկվում առանձին ժողկոմներին, ինչպես նաև տեղական իշխանութեաններին:

Կոմիտեյի հասցեյով ուղղված դրամները, իրերը և ընդհանրապես ամբողջ գույքը ազատ են պետականացումից, բռնագրավումից և այլ սահմանափակիչ որենքներից ու միաժամանակ՝ ներքին թե արտաքին փոխադրութեանների ընթացքում ողտվում են պետական գույքերին վերապահված արտոնութեաններով:

Կոմիտեն իր տրամադրութեան յենթակա դրամները, ընդհանրապես գույքը, գործադրում ե ըստ իր հայեցողութեան, ստատուտով նախատեսված նպատակների սահմաններում, իսկ իր նպատակներին համապատասխանող հատուկ նվերները գործադրում ե համաձայն նվիրատուի կամքի:

Կոմիտեն իրավազոր ե դիմումներ անել ժողկոմների Սորհրդի նախագահին և առանձին ժողկոմներին իր գործունեյութեան հետ կապված և վերջինիցս ըլխող հարցերի մասին, ստանալով նրանցից, ինչպես և ընդհանրապես Սորհրդային իշխանութեան կենտրոնական թե տեղական մարմինների կողմից, լայն աջակցութեան:

Կոմիտեյի կենտրոնն ե Յերևանը:

II.

Վրաստանում ապրող հայ գործիչները, վերադառնալով Թիֆլիս, նախաձեռնեցին կազմակերպելու Թիֆլիսում Հայաստանի Օգնութեան Վրաստանի Կոմիտե, վորը պիտի լինել կենտրոնական՝ Վրաստանում բացվելիք տեղական կոմիտեների համար:

Թիֆլիսի Կոմիտեն կազմակերպվեց 1921 թ. հոկտեմբերի վերջերին:

Կովկասի ամենաբարձր մարմին, այն է՝ Կավքյուրոյի նույն 1921 թ. դեկտեմբերի 31-ի վորոշմամբ՝ թույլատրվեց Հայաստանի

Ոգնութեան Կոմիտեյի գործունեությունը Վրաստանում: Այդ վորոշմամբ Կովկասի Բյուրոն ղեկավարում է Վրաստանի Հեղափոխական Կոմիտեյին, վոր նա առաջարկե իրեն յենթակա բոլոր խորհրդային իշխանություններին՝ ցույց տալ Հայաստանի Ոգնութեան Կոմիտեյին մյուս, այն է Վոլգայի և Վրաստանի Սովետաց Ոգնութեան Կոմիտեներին (Պոմգոլներին) հավասար և նույնորինակ աջակցություն:

Դեռ նախքան իր իրավական դրությունը այսպես հարթելը, Հայաստանի Ոգնութեան Կոմիտեն Վրաստանում կազմակերպել եր իր ապստամբությունը՝ վարչությունը, պրեզիդիումը, վերաստուգիչ հանձնաժողովը և դիվանը:

Անհրաժեշտ եր հրավիրել և լայն հասարակության աջակցությունը. դրա համար պետք եր ծանոթացնել նրան յերկրին սպառնացող վտանգի, յերկրի կարիքների, նրա տնտեսական ուլժերի և այն միջոցների հետ, վորոնցով կարելի յե վերականգնել յերկրի տնտեսական դրությունը: Մյուս կողմից, անհրաժեշտ եր հասարակությանը ծանոթացնել Հայաստանի Ոգնութեան Կոմիտեյի, նրա նպատակների և անելիքների, նրա իրավական դրության հետ և այլն. մի խոսքով պրոպագանդ մղել՝ դրավելու յերկրից դուրս գտնվող հայության ուղադրությունը և գործակցությունը:

Այս նպատակով Հայաստանի Ոգնութեան Կոմիտեյի Վրաստանի ճյուղը հրատարակեց «Ոգնիր Հայաստանին» վերատառությունը միտքայն թերթը, վորը տարածվեց Թիֆլիսում և զավառներում, և ձեռնարկեց ժողովածուի հրատարակության: Ինչ-ինչ պատճառներով հնարավոր չեղավ ժողովածուի հրատարակելը. նրա համար պատրաստած հոդվածներից սպաղրվեցին «Նոր Աշխարհ» ամսագրում յերեք հոդված, այն է Հ. Մելիք-Փաշայանի—«Հայաստանի ջրային հարստությունը», Հ. Փիրալյանի—«Հայաստանի յերկրագործական արդյունաբերությունը» և Ա. Թադևոսյանի—«Հայաստանի անտառները և նրանց նշանակությունը»:

Այդ նույն նպատակի, այսինքն՝ պրոպագանդի և ինֆորմացիայի համար՝ Կոմիտեն կազմեց մի ընդարձակ գեկուցումն յերկրի շինարարական կարիքների և նրանց բավարարող միջոցների մասին. այդ գեկուցումն ուղարկվեց արտասահման և հանձնարարվեց ներկայացնել արտասահմանի պանազան գաղութներում գործող հայկական ընկերություններին ու հաստատություններին և այնտեղ լույս տեսնող պարբերական հրատարակություններին խմբագրություններին:

Նույն պրոպագանդի և ինֆորմացիայի նպատակով՝ Կոմիտեյի գործունեությունը մասին հաճախակի տեղեկություններ են տրվել տեղական թե հայ և թե ռուս մամուլին:

Կոմիտեյի անդամներին գործերի դրության վերաբերմամբ իրազեկ պահելու և նրանց Կոմիտեյի հետ սերտորեն կապելու համար, բացի տարեկան ընդհանուր ժողովներից, կայացել են յեռամսյա ժողովներ:

Վերջապես այն ներկայացումները, զրոսանքները և յերեկույթները, վոր կազմակերպել է Կոմիտեն իր գործունեության ընթացքում, բացի նյութական միջոցներ հայթայթելու նպատակից, ծառայում եյին և իբրև ագիտացիայի միջոց՝ հրավիրելու լայն հասարակության ուղադրությունը դեպի մայր յերկրի շինարարական գործը:

Վրաստանի Կոմիտեն իր գործունեության հենց առաջի որերին գրություններով ղեմեց Վրաստանի զանազան քաղաքներում ապրող հայ գործիչների՝ Ախալցխա, Ախալքալաք, Բաթում, Գորի, Թելավ, Սղխախ, Քութայիս, Սուխում և այլն: Մեր գրություններն արձագանք են գտել Բաթումում, Սուխումում և Ախալցխայում: Բաթումի Կոմիտեն կազմվեց 1921/1922 թ. և ժամանակին մեծ ծառայություն մատուցեց Բաթումում հավաքված հայ գաղթականության:

Ախալցխայի ճյուղը կազմակերպվեց նորերս մեր Կոմիտեյի նախաձեռնությամբ:

Մեր Կոմիտեն ղեմել եր Սուխում Աբխազիայի աշխատավոր հայերի Կուլտուր-Կրթական Միություն:

Այդ Միությունը իր վրա յե վերցրել նախաձեռնություն կազմակերպելու Աբխազիայում Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտեյի ճյուղը: Այդ նպատակով Միության լիազորները, վոր ուղարկված են Աբխազիայի բոլոր ռայոնները՝ կազմակերպելու յերկրի աշխատավորության համագումար, վորը նշանակված է սույն տարվա սեպտեմբերի 10-ին, միաժամանակ հրահանգված են տեղերում բացառելու Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտեյի նպատակը և առաջարկելու, վոր այդ համագումարի համար ընտրված պատվիրակները լիազորված լինեն համագումարում ընտրելու և Հայաստանի Օգնութեան Կոմիտե:

Աչքի առաջ ունենալով, վոր վերաշինության գործը յերկար տարիների գործ և և անհրաժեշտ և, վոր հասարակությունը ևս աջակցի պետութեանը այս գործում, մեր Կոմիտեն վորոշեց Կոմիտեյի նպատակների շարքում զնեկ առաջին հերթին յերկրի վերաշինութեան գործը:

Այդ պատճառով ել մեր Կոմիտեն նույն առաջարկները՝ փորոշ

փոփոխություններով՝ մտցնելու յե նաև առաջիկա համագումարում քննվելիք հարցերի մեջ:

Մի ուրիշ առաջարկություն, վորով դիմելու յե համագումարին մեր Կոմիտեն, դա գյուղատնտեսական, կուլտուր-կրթական, առողջապահական և հասարակական ոգտավետ կառուցումների ֆոնդեր հիմնելու ծրագիրն է:

Ի նկատի ունենալով, վոր Հայաստանի Օգնություն Կոմիտեն իր նպատակներով մի մնայուն հասարակական կազմակերպություն է, վոր նրա անընդհատ գործունեությունը համար անհրաժեշտ է, վոր նա ունենա իր գոյություն համար մշտական միջոցներ, Կոմիտեն գտնում է, վոր պետք է ստեղծել այդ ֆոնդերը, վորոնց նպատակն է լինելու ստեղծել մշտական և վստահելի աղբյուրներ, վորպեսզի Կոմիտեյի գործունեությունը լինի նորմալ, ընդհատումներից ապահովված և վոր այդ գործունեությունը ընթանա մշակված ծրագրով՝ համապատասխան ժամանակի և կյանքի իրական պահանջներին:

IV

Կոմիտեյի գործունեությունը յեղել է յերկու տեսակի. մեկը, վորը կապ չունի նրա նպատակների հետ, առաջ է յեկել այն հանգամանքից, վոր Թիֆլիսն ինքը ունի բավականաչափ կարողություններ, նյութական ծանր դրություն մեջ գտնվողներ, և չկա վոչ մի հասարակական հիմնարկություն, վորը իր վրա վերցնեք նրանց այս ծանր օրերին ոգնություն հասցնելու պարտականությունը:

Առանձնապես ծանր է դրությունը Թիֆլիսում ապրող հայ գաղթականության և մտավորականության, մասնավորապես ուսուցիչների, գերասանների, գրականագետների, վորոնք գործազուրկ են մնացած, և անգամ նրանց համար, վորոնք գործ ունեն:

Մանավանդ մեծ է նրանց կարիքը հազուստեղների տեսակետից:

Ընդառաջ գնալով այդ կարիքին, Կոմիտեն կազմակերպեց հազուստեղեն մատակարարելու գործը:

Հայաստանի Ոգնություն Կոմիտեյին կից կազմվեց հազուստեղեն մատակարարող մի հանձնաժողով, վորի նպատակն է մատակարարել հազուստեղեն կարիքավոր հայ մտավորականներին, նրանց ընտանիքներին և հայ գաղթականներին:

Հնարավորության դեպքում՝ տրվում է հազուստեղեն և՛ տեղական չքավոր հայ ընտանիքներին:

Հազուստեղեն տրվում է մատչելի գներով, իսկ շատ կարի-

քավորներին՝ ձրիաբար: Հազուստեղենը գնվում է Ամերիկական Կոմիտեյից:

Այդ Հանձնաժողովի համար մշակված են կանոններ և հրահանգներ, վորոնցով վորոշվում են հազուստեղենի բաշխման յեղանակը, հանձնաժողովի փոխհարաբերությունը Կոմիտեյի ու նրա պրեզիդենտի հետ և այլն:

Մինչև այժմ այդ հազուստեղենից ոգտվել են 70 ուսումնարան, գերասանների և յերաժիշտների, հայ գրականագետների միությունները և բազմաթիվ գործազուրկներ ու գաղթականներ:

Ոգտվողների ներկայացրած վկայականներից յերևում է, վոր հազուստեղեն ստացել են աշխատավոր մտավորականությունից՝ 1968 հոգի, բանվորներից՝ 375 հոգի. ձրի բաժանված է մոտ 1000 հոգու, գլխավորապես գաղթականներին:

Կարիքն այնքան մեծ է, վոր հազուստեղենի սուր կարիքը դեռ չի բավարարված և այս գործը Կոմիտեն շարունակելու յե ապագայում ևս:

Բացի այդ, Կոմիտեն ստացել է Վիեննայի և Բուխարեստի հայ գաղթականներից հազուստեղեն ու կոշիկներ Թիֆլիսի հայ ուսուցչություն և մտավորականության համար և Պորեն եպիսկոպոս Մուրադբեգյանից կտավ՝ նույն մտավորականության համար:

Այդ հազուստեղենը բաշխվել է տեղական 450 ուսուցիչներին, հիսուն այլ մտավորականների և յերեսուն գաղթականների: Իսկ վերը հիշած կտավը բաժանվել է 28 հոգու մեջ:

Նույն նպատակին է ծառայում և մի ուրիշ գործ, վորին ձեռնարկել է Կոմիտեն. դա մանուֆակտուրայի վաճառքն է: Ամերիկական Կոմիտեյից գնած շորերն ընդհանուր առմամբ հին շորեր են. բացի այդպիսիներից, մեր մտավորականությունը, նույն ուսուցչությունը և այլն, թեև սահմանափակ չափերով, բայց և այնպես կարիք ունի նոր կտորեղենի: Մանուֆակտուրայի շուկայի գները չափազանց բարձր են և անմատչելի: Մեր Կոմիտեն բանակցություն սկսեց Մոսկվայի տեկստիլ սինդիկատի Թիֆլիսի բաժանմունքի հետ և ձեռք է բերում մանուֆակտուրա՝ պարտիզների ապրանքների արժույթյամբ՝ վորոշ զիջումով և վորոշ ժամանակով, ուստի հնարավորություն ունի մատակարարել մանուֆակտուրա այնպիսի կողբեկտիվների, ինչպես ուսուցչությունն է, Կոմիտեյի ան-

գամներին ու նրանց ընտանիքներին շուկայի բաղդատմամբ ավելի մատչելի գներով:

Մանուֆակտուրայի վաճառքի գործը կոմիտեն վարում է նույն ապագարատի միջոցով, վորը վարում է հին շորերի վաճառքը:

Մյուս հարցը, վորով զբաղվել է կոմիտեն, դա թիֆլիսում հաժարված գաղթականության հարցն է:

Զանազան տեղերից, գլխավորապես Հյուսիսային Կովկասից, անցյալ տարվա ամառը ժողովվել էին թիֆլիսում գաղթականներ՝ Հայաստան անցնելու համար: Զուրկ վորեւ միջոցից՝ շարունակելու իրենց ճանապարհը, սովից հյուժված այս գաղթականները ժամանակավոր ապաստարան էին գտել յեկեղեցիների բակերում, անձրևի ու արևի տակ:

Այդ գաղթականների մեջ տարածված էին զանազան հիվանդություններ, գլխավորապես մալարիա:

Այդ հիվանդությունների հետևանքով տեղի էին ունենում մահացություն շատ դեպքեր:

Կոմիտեն իր վրա վերցրեց նրանց Հայաստան փոխադրելու, իսկ մինչև այդ՝ նաև նրանց սնունդ տալու և բժշկական ոգնություն հասցնելու գործը:

Գաղթականները՝ թվով մի քանի հարյուր հոգի՝ ստանում էին կոմիտեից սնունդ, իսկ հիվանդները՝ բժշկական ոգնություն: Բժշկական գործը՝ կոմիտեյի հրավերով՝ տանում էին մի բժիշկ և մի ֆերդինանդ: Վանքի բակում հիմնած ամբուլատորիան որակյալ հաճախում էին մինչև քառասուն հիվանդ: Բժշկական ոգնություն էր հասցնում նաև թիֆլիսի քաղաքամասերում, Սարուբթալոյում ու Որթաճալալում բնակվող գաղթականներին:

Բացի այդ, կոմիտեն կազմակերպեց յերկու ապաստարան, մեկը առողջ գաղթականների, մյուսը հիվանդների համար:

Կոմիտեն գաղթականներից 248 հոգու փոխադրեց Հայաստան, տալով նրանց ճանապարհածախք, սնունդ և, տեղ հասնելուց հետո, մի քանի օրվա ապրուստ:

Այնուհետև ապաստարանում մնացել էին միայն մի քանի հիվանդ, վորոնց առողջանալուց հետո, ապաստարանը փակվեց:

Բացի վերը հիշված գաղթականներից, կոմիտեն ստիպված էր նպաստներ տալ նախ տեղացիներին: Կարիքավորների թիվը շատ մեծ է, բայց կոմիտեն հնարավորություն ուներ ոգնելու միմիայն:

ամենածանր պայմաններում գանվորներին: Ոգնությունը տրվել է գրամով, հիվանդներին հիվանդանոց տեղափոխելով և այլն:

Կոմիտեյի գործունեության այս շրջանում մեր հասարակական հայանի գործիչներից մի քանիսն ընկան նյութական շատ ծանր դրություն մեջ՝ թե հիվանդության և թե այլ պատճառներով: Մեր կոմիտեն իր միջոցներից բաժին հանեց՝ թեթևացնելու նրանց դրությունը նրանց կյանքի ամենագառն օրերին:

Գալով կոմիտեյի բուն նպատակին, յերկրի վերաշինության գործին, կոմիտեն աչքի առաջ ունենալով, վոր Հայաստանն առավելապես գյուղատնտեսական յերկիր է, վոր նրա վերաշինությունը պայմանավորված է նրա գյուղացիության վերականգնումով, վորոշեց հիմնել գյուղատնտեսական ֆոնդ:

Այդ ֆոնդը կազմելու նպատակն էր ոգնության համել կարիքավոր գյուղացիության, մատակարարելով նրան գյուղատնտեսական գործիքներ, սերմացու, լծկաններ, բուժիչ միջոցներ և այլն:

Ի նկատի ունենալով, վոր այդ նպատակը զգալի կերպով իրագործելու համար՝ բավականաչափ միջոցներ են պահանջվում և վոր կոմիտեյի միջոցները բավական չեն, կոմիտեն բանակցություն ըսկրեսց Ամերիկական կոմիտեյի հետ՝ ընդհանուր ուժերով կազմակերպելու այդ գործը:

Այս հարցի վերաբերմամբ մեր և Ամերիկական կոմիտեյի միջև այս տարվա մարտի 20-ին կայացավ համաձայնություն:

Այդ համաձայնության գործությամբ վերը հիշված նպատակի, այն է՝ Հայաստանի կարիքավոր գյուղացիության ոգնելու համար, մատակարարելով նրան գյուղատնտեսական գործիքներ, սերմացու, լծկաններ, բուժիչ միջոցներ և այլն, Հայաստանի Ոգնության կոմիտեն և Ամերիկական կոմիտեն մտցնում են գյուղատնտեսական ֆոնդը յուրաքանչյուրը հինգ հազար դոլար, իսկ ընդամենը տասը հազար դոլար, մասնաժամ, հավասար չափերով: Հիմնական կապիտալի ավելացումը հետագայում կախված է Հայաստանի Ոգնության կոմիտեյի բարեհայեցողությունից. դրա մեջ Ամերիկական կոմիտեն մասնակցություն չունի: Գործը ամբողջապես վարում է Հայաստանի Ոգնության կոմիտեն:

Իր գործունեության համար Հայաստանի Ոգնության կոմիտեն բնարում է շրջան կամ շրջաններ, ուր հիմնում է պահեստներ:

Գյուղացիներին գործիքների, սերմացուի և այլ իրերի մատակարարումը:

բարձրագույն կատարվում է վճարով, իրերի ինքնարժեքով, պլյուս միայն կատարված ծախսերը: Ապրանքները կրեդիտով բաց թողնելու գեպքում, նրանց արժեքը ապահովվում է բերքով կամ այլ միջոցներով:

Այս պայմանի հիման վրա, Հայաստանի Ոգնության Կոմիտեն և Ամերիկական Կոմիտեն մտցրել են ֆոնդի համար յուրաքանչյուրը 5000-ական դոլլար, միասին 10,000 դոլլար: Հայաստանի Կոմիտեն՝ Հողօգտագործի հավանությամբ՝ իր գործունեության համար իբրև շրջաններ ընտրել է Ալեքսանդրապոլի և Ղարաքիլիսայի գավառները. գործունեության կենտրոնն է Ալեքսանդրապոլ քաղաքը, վորտեղ Կոմիտեն ունի իր լիազորն ու պահեստը:

Նախ քան գործիքներ գնելը Կոմիտեն դիմեց Հայաստանի Հողօգտագործին և տեղում ու Հայաստանում գործող մասնագետներին, խնդրելով մատնանշել այն գործիքները, վոր ցանկալի չե ձեռք բերել:

Հողօգտագործը և մասնագետներն արձագանք տվին Կոմիտեյի դիմումին:

Գյուղատնտեսական ֆոնդի գործը տարվում է հետևյալ կերպով. Կոմիտեն իր միջից կազմել է մի հանձնաժողով, վորը իր կողմից հրավիրել է մասնագետների մի մնայուն հանձնաժողով— Գյուղատնտեսական ֆոնդի Հանձնաժողով: Գնումները կատարում է այդ հանձնաժողովը, նախապես խորհրդակցելով մասնագետների հետ, վորոնք նայում են գնելիք ապրանքը և տալիս իրենց կարծիքը՝ թե՛ նրա վորակի ու պիտանության և թե՛ արժեքի մասին:

Գնված ապրանքներն ուղարկվում են Ալեքսանդրապոլ մեր լիազորին, վորը վաճառում է Կոմիտեյի պահեստից:

Չնայելով, վոր միայն մի քանի ամիս է, ինչ գոյություն ունի մեր պահեստը, բայց և այնպես սկսած գործը մեծ ժողովրդակապություն է ստացել շրջանի և նույնիսկ շրջանից դուրս գտնվող գյուղացիության մեջ. գործիքներ գնելու համար՝ մեր պահեստին և դիմում, Ալեքսանդրապոլի և Ղարաքիլիսայի գյուղացիներից բացի, նաև Ախալքալաքի շրջանի գյուղացիությունը:

Այս հաջողությունը պետք է վերագրել գործի այժմեականությանը—այն հանգամանքին, վոր այս ձեռնարկությունը մեր Կոմիտեն բավարարում է գյուղացիության ամենասուր կարիքներից մեկը, հետո՝ ապրանքների հասեմատական և ժանությանն ու նրանց վորակի լա-

վությանը և, վերջապես, առևտրի ձևին, վորը կատարվում է առանց սակարկություն:

Մեր պահեստն արդեն խոշոր դեր է կատարում տեղական շուկայում, ազդելով մասնավոր առևտրի վրա: Դրան կարող է ապացույց լինել հետևյալ փաստը. գերանդիններ հուլիսի վերջերին մեր պահեստը ծախում էր 3,500,000—4,000,000 ու., դրա հետևանքով նույն գնով ստիպված էին վաճառել մասնավոր առևտրականները: Մի քանի որ մենք գերանդիններ չունեինք, դրա համար էլ վաճառականներն այդ որերին բարձրացրին գերանդինների գները մինչև 5—5¹/₂ միլիոնի:

Մեր ուղարկած ապրանքներն են՝ բացի սովորականներից՝ գերանդի, բահ, կացին և այլն, յեվրոպական գութաններ, փոցխեր, քամհար մեքենաներ: Այս վերջին տեսակի գործիքները, թեև գոյություն ունեյին գյուղական տնտեսությունների մեջ, բայց շատ սահմանափակ չափով: Մեր ուղարկած մեքենաների մեջ կան և այնպիսիները, վորոնք նորություն են տեղական գյուղացիության համար և վորոնց ներմուծումը տնտեսական մեծ նշանակություն կարող է ունենալ յերկրի համար, որինակ՝ սերմացուի գտիչ մեքենա (տրիեր) և կալսող մեքենա:

Առայժմ փորձի համար ուղարկված են այդ մեքենաներից մի-մի հատ. աջողության դեպքում՝ Կոմիտեն այդ գործիքներից մեծ քանակությամբ ներմուծելու չե յերկիրը:

Մի ուրիշ ձեռնարկ, վոր սկսել է մեր Կոմիտեն, վերաբերում է մեղվաբուծության:

Կանոնավոր մեղվաբուծության համար, ինչպես հայտնի չե, գործ են ածվում արհեստական խորիսխներ (չեչ). խորիսխները պատրաստվում են առանձին մեքենաներով, վորոնք իրենց արժողությամբ մատչելի չեն փոքր տնտեսություններին:

Այդ հանգամանքը հնարավորություն է տալիս նման մեքենա ունեցողներին՝ շահագործելու գյուղացիությանը՝ թանգ գնով մատակարարելով նրանց խորիսխները:

Այդ չարիքի դեմ կռվելու համար՝ Կոմիտեն ձեռք բերավ այդ մեքենայից, վորով Ալեքսանդրապոլի մեր արհեստանոցում պատրաստվում են խորիսխներ՝ թե՛ մեր և թե՛ գյուղացիների բերած մոմից:

Մինչև այս տեղեկագիրը կազմելու որը, մեր Կոմիտեն գնել և ուղարկել է Ալեքսանդրապոլ հետևյալ գործիքներն ու իրերը.

- 1) Գերանդիններ 3,700 հատ
- 2) Օղակներ 2,000 »

3) Յեղաններ	1,626	»
4) Մուրճեր	120	»
5) Թխակներ	500	»
6) Գութաններ	42	»
7) Բամաշար մեքենա	6	»
8) Փոցխեր	600	»
9) Սրիչներ	1,296	»
10) Կալսող մեքենա	1	»
11) Զտիչ մեքենա	1	»
12) Հնձող մեքենա	1	»
13) Խորիսի պատրաստող մեքենա	1	»
14) Կոմպլեկտ մեղվաբուծական գործիքների	1	»
15) Փեթակներ	20	»
16) Փեթակների շրջանակներ	200	»
17) Թուղ	30	փութ

Ժողովրդի առողջապահությանը նպաստելու համար Կոմիտեն գիմել և զանազան հաստատությունների աջակցությամբ:

Կոմիտեն ստացավ, իբրև նվեր, Յեգիպտոսի Բարեգործական Ընկերությունների Միությունից բլինին, և այս հանգամանքը հետաքրքրություն տվեց մեզ մասնակցություն ունենալ մալարիայի դեմ պայքարելու գործում:

Այս տարի Հայաստանի կառավարությունը յերկրի զանազան մասերում հաստատել և բժշկական կայաններ, վորոնցում հիվանդները յենթարկվում են քիմիկատիվային:

Հայաստանի Ոգնություն Կոմիտեյի գլխավոր վարչությունը իր վրա յե վերցրել Ղամարլուի, Եջմիածնի և Իջևանի գավառների կայանները և մեր Կոմիտեն իր ստացած քիմիկատները և գլխավոր վարչությունը գործադրելու հիշյալ շրջաններում:

Մեր Կոմիտեն, նույնպես իբրև նվեր, ստացել և զանազան գեղարվեստական թիֆլիսի իտալական միասնակցից. այդ գեղարվեստական փած են Հայաստան:

Ահա այն, ինչ կարողացավ կատարել մեր Կոմիտեն այն միջոցներով, վոր նա ունեցավ իր արամադրություն տակ:

V.

Հաշվետվության բնթացքում, այն և հունվարից 1922 թ. մինչև սեպտեմբերի 1-ը 1923 թ. Կոմիտեյի վարչությունը ունեցել և շարաթական մեկ սովորական նիստ, իսկ յերբեմն և արտակարգ նիստեր, ընդամենը 81 նիստ:

Նիստերին խորհրդակցական ձայնով մասնակցում էին վերաստուգիչ հանձնաժողովի անդամները և ֆինանսական հանձնաժողովի նախագահը:

Կոմիտեն ունի հետևյալ կազմը.

Վ ա ը ը ռ ի թ յ ո Ւ

Նախագահներ { Ս. Կասյան
Ս. Հարությունյան

Փոխ-Նախագահներ { Լևոն Թումանյան
Ֆլորա Վարդանյան

Անդամներ { 1. Սարգիս Խանոյան
2. Գարեգին Մելոյան
3. Կարապետ Աբյան
4. Նիկողայոս Սարգսյան
5. Անուշավան Ստամբուլյան
6. Արամ Յաղուբյան
7. Դարիա Թադևոսյան
8. Արշալույս Մխիթարյան
9. Արշակ Կուսիկյան

Վերաստուգիչ հանձնաժողով { 1. Հով. Աբաղյան (նախագահ)
2. Մատթեոս Դարբինյան
3. Նիկողայոս Թերզիբաշյան

Ֆինանս. հանձն. նախագահ՝ Մեջլում Տեր-Հարությունյան
Փոխ-Նախագահ՝ Ռ. Թադևոսյան

Անդամներ { 1. Գ. Ապրիկյան
2. Յե. Մյասնիկյան-Կուկուշանյան
3. Ա. Կուկուշանյան
4. Շ. Մալաթյան
5. Հ. Ղամբարյան
6. Լ. Աֆրիկյան
7. Սարգիս Բաղդասարյան

Գյուղատնտեսական հանձնաժողով { 1. Ս. Հարությունյան
2. Ա. Յաղուբյան
3. Կ. Աբյան
4. Ա. Մխիթարյան
5. Հ. Փիրալյան
6. Պ. Կանգուբալյան
7. Հ. Փիրումյան

Շորեր մատակար. հանձնաժողով { 1. Ռ. Թադևոսյան
2. Ա. Յաղուբյան
3. Դ. Թադևոսյան

Շորեր մատակար. վարչություն { 1. Մ. Ծուրինյան
2. Հ. Առստամյան

Կոմիտեն ունի 142 անդամներ:

Հաշիվը և հաշվեկշիռը (բալանս) մայիսի 1-ից մինչև սեպտեմբերի 1-ը 1923 թ. ստորև կցվում են այս տեղեկագրին:

1923 թ. սեպտեմբերի 1-ին:

ՀԱՅՎԵ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈԳՆ

ԱԿՏԻՎ

Առ 1-ն մա

№	ՀԱՇԻՎ. ՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Վալյուս.	Անդրկ. դրամ. հազարներ
1)	Դրամարկդ Կանխիկ դրամար անդրկովկասյան դրամանիշներով	409—23	581,108
2)	Մանուֆակտուրա Պահեստում կար 2808,6 արշ. զանազան մանուֆակտ. ապրանք	1232—10	1,272,564
3)	Հին հագուստեղեն Գտնվում էր պահեստում ընդամ.	203—56	187,275
4)	Գյուղատնտ. ֆ. հաշվին արած ծախք. Գնված են զանազան գյուղատնտ. գործիքներ Հայաստան ուղարկելու համար	3474—46	4,873,365
5)	Պարտասպաններ Պարտ են զանազան անձինք	145—»	203,000
6)	Վալյուտա Ունենք կանխիկ չեքվոնեյներ	317—30	444,223
7)	Առհաշիվ գումարներ Տրված է առհաշիվ զանազ. անձ.	593—29	830,600
8)	Շարժական կայք Գնված է զանազան գրասեն. կայք	4—57	6,400
		6379—51	8,398,335

ԿՇԻՌ

ՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵՅԻ

յիսի 1923 թ.

ՊԱՍԻՎ

№	ՀԱՇԻՎ. ՆԵՐԻ ԱՆՈՒՆԸ	Վալյուս.	Անդրկ. դրամ. հազարներ
1)	Համառուս. Մանուֆ. Սինդ. Մնում ենք պարտ գնված մանուֆակտուրայի հաշվին մուրհակներով	711—38	1,010,149
2)	Հատուկ զստված. գումար Գտնվում է կոմիտեյիս մոտ այդ նպատակով ծախսելի գումար	302—88	430,083
3)	Պարտատերեր Պարտ ենք զանազան հիմնարկությունց	2—42	3,395
4)	Գյուղատնտես. ֆոնդ Ստացված է հոգուտ ֆոնդի. Ամերիկական կոմիտեյից 2500 դ., վոր. հավասար է 2135—71=2,990,000 Զանազան անձերից և հիմնարկությունն. 651—16= 756,558	2786—87	3,746,558
5)	Դրամագլուխ Համարվում է դրամագլուխ, զանազան աղբյուրներից ստացված ոգուտը և նվերները, վոր ամբողջովին հատկացվում է հոգուտ գյուղատնտեսական ֆոնդի	2575—96	3,208,350
		6379—51	8,398,535

Հ Ա

ՌԳՈՒՑ-ՎՆԱՍԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՌԳՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻ

Դ Ե Բ Ե Տ

ԿՆ	Հ Ա Շ Ի Վ Ն Ե Ր Ի Ա Ն Ո Ւ Ն Ը	Վալյուս.	Անդրկ. գում. հազարներ.
1)	Թոճիկներ	557—48	1,629,190
2)	Ընթացիկ ծախքեր	139—04	427,658
3)	Նպաստներ	3—47	14,400
4)	Բժշկա-սանիտ. ոգնութ.	34—87	126,325
5)	Ալեքսյուլի պահեստների ծխք.	207—41	425,210
6)	Կուրսերի տարբերութ.	464—53	292,267
		1406—80	2,915,050
	Զուտ ոգուտ հընթացս $1/5$ — $1/10$ վոր և զրվում և հոգուտ Գյուղատնտես. ֆոնդի.	844—27	9,232,149
		2251—07	12,147,199

Ժ Ի Վ

ՏԵՅԻ ՀԸՆԹԱՑՍ 1 ՄԱՅԻՍ—1 ՍԵՊՏ. 1923 Թ.

Կ Ր Ե Դ Ի Տ

ԿՆ	Հ Ա Շ Ի Վ Ն Ե Ր Ի Ա Ն Ո Ւ Ն Ը	Վալյուս.	Անդրկ. գում. հազարներ.
1)	Հին հազուստեղեն	975—10	2,746,690
2)	Մանուֆակտուրա	184—52	795,644
3)	Զբոսանք-յերեկույթներ	353—74	797,837
4)	Ապրանքներ	140—03	913,241
5)	Պատահական յեկամուտներ	2—95	6,623
6)	Զեղչեր	67—02	162,713
7)	Ալեքսյուլի պահեստ	527—71	6,724,451
		2251—07	12,147,199

ԶԵԿՈՒՅՈՒՄ ՎԵՐԱՍՏՈՒԳԻՉ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ

Վերաստուգիչ հանձնաժողովը, բաղկացած Հ. Աբաղյանից, Մ. Դարբինյանից և Ն. Թերզիբաշյանից, իր կազմակերպչական նիստում բարել և նախագահ Հ. Աբաղյանին և քարտուղար Մ. Դարբինյանին: Նախագահը, համաձայն հանձնաժողովի վորոշման, մասնակցել է Հ. Ո. Կ-ի վարչության բոլոր նիստերին, իսկ կարևոր հարցերի քննության ժամանակ մասնակցել է նաև ամբողջ կազմով:

Հանձնաժողովի իրազեկ և յեղել վարչության ընթացիկ աշխատանքներին և ամիսը մի քանի անգամ ստուգել է թե հաշիվները և թե դրամարկը: Հաճախ ներկա յե յեղել հին հազուստեղենի գնահատման և վաճառման ժամանակ. կատարել է նաև անակնկալ ստուգումներ հին հազուստեղենի, մանուֆակտուրայի և դրամարկի մնացորդներին:

Սոչոր գնումները կատարվել են մասնաժողովների միջոցով, իսկ գյուղատնտեսական գործիքներ գնելիս հրավիրվել են նաև մասնագետներ: Հանձնաժողովի նախագահն ըստ հնարավորության ներկա յե յեղել այդ գնումներին:

Վարչությունը մինչև 1923 թ. մայիսի 1-ը հաշիվները տարել է «հասարակ» սխառմով, իսկ մայիսի 1-ից, ի նկատի ունենալով շրջանառության ընդլայնումը, մտցրել է կրկնակի խալախան հաշվապահություն:

Վարչությունը, բացի հին հազուստեղենի վաճառքից՝ կազմակերպել է նաև մանուֆակտուրայի վաճառք: Հանձնաժողովի կարծիքով հին հազուստեղենի վաճառքին ավելի պիտի դարկ տալ, քան թե մանուֆակտուրային գործին: Ամառը թեև կանգ եր առել վաճառքը, սպրանք չունենալու պատճառով, բայց սեպտեմբերին վարչությունը, ստանալով նոր հակեր, վերսկսել է եժան գներով վաճառել հին հազուստեղեն իր անդամներին, նրանց ընտանիքներին ու աշխատավոր կուլեկտիվներին:

Առանձին ուշադրության արժանի յե վարչության կազմակերպած «Գյուղատնտեսական Ֆոնդը», վորը մատակարարում է Հայաստանի գյուղացույթյանը գյուղատնտեսական ընտիր գործիքներ և անհրաժեշտ ուրիշ ապրանքներ:

Այդ նպատակով Ալեքսանդրապոլում բացած պահեստը բավականին արժան գներով և ծախում ապրանքները, քան տեղի այլ մաս-

նավոր խանութները: Ալեքսանդրապոլի պահեստը պարբերաբար ուղարկում է Թիֆլիս իր հաշիվները:

Հանձնաժողովը, մանրամասն ստուգելով բոլոր հաշիվները, փաստաթղթերը, ապրանքի մնացորդներն ու դրամարկը, գտել է ճիշտ և համապատասխան հաշվապահական գրքերին: Վերոհիշյալ հաշիվներից յեբեում է, վոր մինչև սեպտեմբերի 1-ը 1923 թվի վարչությունը մուտք է ունեցել՝ Ամերիկական Կոմիտեից 5,000 դոլար չեկերով, վոր հավասար է փոսկով 5,734 ո. 09 կոպեկի, գանադան անձերից և այլ աղբյուրներից՝ 6,469 ո. 92 կ. փոսկով, վոր միասին կազմում է 12,204 ո. 01 կոպեկ. ընթացիկ այլ և այլ ծախս յեղել է 1,406 ո. 80 կոպեկ: Դուրս գալով ծախսը մուտքից, մնում է շրամադուխ առ. 1-ն սեպտ. 1923 թ. 10.797 ուրլի 21 կոպեկ (փոսկով), կամ չեկերների ուրլիներով 16.112 ո. 43 կ., վոր և գործ է դրվում «Գյուղատնտ. ֆոնդի» նպատակներին: Այսպիսով վարչությունը կարողացել է իրադործել Ամերիկական Կոմիտեի հետ տանցած պայմանը:

Վերջացնելով զեկուցումը, ավելորդ չի համարվում հիշատակել՝ նախագահության, վարչության և գանադան կոմիտեաների անդամների յեռանդը, վորոնք չեն զլացել իրենց ազատ ժամանակը նվիրելու Հ. Ո. Կ-ի միջոցները ուժեղացնելու համար կազմակերպված աշխատանքներին: Անպայման վերոհիշյալ աշխատանքներին պիտի վերագրել, վոր այսօր Վրաստանի ճյուղը սկսել է «Գյուղատնտեսական ֆոնդի» իրադործումը:

Վերաստուգիչ հանձնաժողով,

24 սեպտեմբերի 1923 թ.

Թիֆլիս.

ՀԱՎԵԼՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՂՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵՆ ՍՏԵՏՈՒՑԸ

Ա. ՆՊԱՏԱԿՆ ՈՒ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ

1. Հ. Ո. Կ-ի անմիջական նպատակն է ոգնություն հասնել Հայաստանի սովյալ աղգարնակություն և իր այդ գործունեություն ընթացքում նաև ոժանդակել յեբկրի ընդհանուր շինարարության գործին:

2. Յոդ. 1 ում առաջագրյալ նպատակներին հասնելու համար կոմիտեն՝

ա. Գանձում ու հավաքում է զբամական թե իրերով և հատկապես մթերքներով նվիրատվություններ, ինչպես Հայաստանում, նույնպես և արտասահմանում, առանձնապես արտասահմանյան հայ գաղութներում:

բ. Փոխադրում և բաշխում է այս ամենը թե կառավարական և թե իր մարմինների միջոցով:

գ. Գրավոր թե բանավոր պրոպագանդ է մղում (հրատարակություններով, հրապարակային ժողովներում և այլն), այլ և հատուկ նվիրակներ և պատգամավորներ և ուղարկում արտասահման, հարաբերություն պահպանելով արտասահմանի հասարակական այն որդանների հետ, վորոնք կարող են այդ նպատակի համար ոգտակար լինել:

դ. Ընդհանրապես ձեռք է առնում այն բոլոր որինական միջոցները, վորոնք անհրաժեշտ են համարվում ներկա ստատուտով նախատեսված նպատակներին հասնելու համար, առանձին ուշադրություն առնելով հայ գաղութների աջակցությունը:

Բ. Մ Ի Զ Ո Յ Ն Ե Ր Ը

3. Հ. Ո. Կ.-ի միջոցներն են կազմում.

ա. Ընդհանրապես նվիրատվությունները և մասնավորապես հայ գաղութներից ստանալիք զբամական թե իրերով և թե մթերքներով ագնությունը.

բ. Հրատարակություններից, հավաքություններից և այլ սրացած մասնակի մուտքերը:

Գ. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆԸ

4. Հ. Ո. Կ.-ի կազմն է՝

ա. Ընդհանուր ժողով,

բ. Նախագահությունը և

գ. Վերաստուգիչ հանձնաժողով:

5. Նախագահությունը հանդիսանում է Կոմիտեյի բարձրագույն գործադիր մարմինը, վոր գործում է ներկա ստատուտի շրջանակներում և ընդհանուր ժողովի վորոշումների և հրահանգների համաձայն:

Դ. ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԴՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

6. Հ. Ո. Կ.-ն իր նպատակներով և թե իր կազմակերպման սխեմով, անկախ իր անդամների քաղաքական դավանանքից և կուսակցական հանգամանքից, հասարակական մարմին է և, իբրև այդպիսին, նա իրեն հայտարարում է չեզոք քաղաքական և կուսակցական պայքարի հանդեպ:

7. Հ. Ո. Կ.-ն յենթակա յե բացառապես ժողովուրդի խորհրդի հսկողության և ադատ և առանձին ժողովուրդի, ինչպես նաև տեղական իշխանությունների իրավասությունից:

8. Կոմիտեյի անդամները իրենց գործունեություն միջոցին և այդ գործունեություն շուրջով կատարած հանցանքների համար պատասխանատու յեն անհատականորեն և վոչ թե հավաքականորեն և միաժամանակ ընդդատյա յեն միմիայն ժողովրդական դատարաններին:

9. Հ. Ո. Կ.-ն իրավարանական անձն է և ունի իր սեփական կներք:

10. Կ.-ի հասցեյով ուղղված դրամները, իրերը և ընդհանրապես ամբողջ գույքը ազատ են պետականացումից, բոնադրավումից և այլ սահմանափակիչ որենքներից և միաժամանակ ներքին թե արտաքին փոխադրությունների ընթացքում ոգտվում են պետական գույքերին վերադասված արտոնություններով:

11. Կոմիտեն իր տրամադրություն յենթակա դրամները, ընդհանրապես գույքը գործադրում է սույն ստատուտով նախատեսված նպատակների սահմաններում ըստ իր հայեցողության, իսկ իր նրպատակներին համապատասխան հատուկ նվերները գործադրում է համաձայն նվիրատվի կամքին:

12. Կոմիտեն իրավադոր և զրավոր թե բանավոր գեկուցումներ ներկայացնել, գիմումներ անել ժողովուրդի խորհրդի նախագահին և առանձին ժողովուրդին իր գործունեության հետ կապված և նրանից բղխող հարցերի մասին, ստանալով նրանցից, ինչպես և ընդհանրապես խորհրդային իշխանության կենտրոնական թե տեղական մարմինների կողմից լայն աջակցություն:

13. Կոմիտեյի կենտրոնն է Յերևան:

Հայաստանի Ոգնություն Կոմիտե

1921 թիվ, Սեպտեմբեր

Յերևան:

ՍՏՏՏՈՒՑ ՀԱՅԵԱՍՏԱՆԻ ՈԳՆՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵՑԻ

1. Նպատակը եւ գործունեության սահմանները

- § 1. Հայաստանի Ոգնության Կոմիտեյի նպատակն է՝
- ա) աջակցել յերկրի անտեսական և կուլտուրական շինարարությանը,
 - բ) ոգնել Հայաստանի ազգաբնակչությանը սովի և այլ աղետների ժամանակ:
- § 2. Կոմիտեն իր նպատակներին հասնելու համար գործում է ինչպես իր, նույնպես և պետական ու հասարակական ապագարատների միջոցով:
- § 3. Կոմիտեն սովի և այլ աղետների դեմ մարտնչելու համար՝
- ա) մատակարարում է կարոտյալներին մթերք,
 - բ) հիմնում է ճաշարաններ և թեյարաններ,
 - գ) բաշխում է հագուստեղեն,
 - դ) կամակերպում է բժշկական ոգնություն, հիմնելով ժամանակավոր հիվանդանոցներ, ֆելդշերական կետեր, դեղարաններ, թուղցիկ բժշկական խմբեր և այլն,
 - յե) աջակցում է համանման հիմնարկություններին:
- § 4. Հայաստանի շինարարական գործին նպաստելու համար Կոմիտեն՝
- ա) մատակարարում է գյուղացիներին սերմացու, գյուղատնտեսական գործիքներ, լծկաններ, կթաններ,
 - բ) բաշխում է անհրաժեշտ դեղորայք անասունների, այգիների և բանջարանոցների վարակիչ հիվանդությունների դեմ,
 - գ) աջակցում է ավերված գյուղերի վերաշինությանը,
 - դ) տարածում է գործնական և տեխնիքական գիտելիքներ,
 - յե) հիմնում է գյուղատնտեսական և արդյունաբերական ձեռնարկություններ:
- § 5. Կոմիտեն յերկրի շինարարական կարիքների համար հիմնում է բանկ:
- § 6. Կուլտուրական շինարարությանը դարկ տալու համար Կոմիտեն՝

թ.

- ա) ոգնություն և հասցնում ժողովրդական գպրոցներին, աջակցելով յեղածների սլահպանմանը, նորերի բացմանը,
 - բ) կառուցանում է և վերանորոգում գրպրոցական շենքեր,
 - գ) մատակարարում է գիտական պիտույքներ և գործիքներ, գպրոցական պարագաներ,
 - դ) ոժանդակում է կուլտուրական հիմնարկություններին, Հայաստանի ժողովրդական համալսարանին, հանրային գրադարանին, ազգային թանգարանին, գիտական ինստիտուտին, ժողովրդական տներին, գրադարան-ընթերցարաններին, գյուղական և գավառական թատրոններին և այլն,
 - յե) նպաստում է հրատարակչական գործի զարգացմանը Հայաստանում,
 - զ) հիմնում է հատուկ ֆոնդեր յերկրի կուլտուրական աշխատավորների, գեղարվեստագետների, զինականների վիճակը բարելավելու համար:
- § 7. Վերոհիշյալ նպատակներին հասնելու համար Կոմիտեն՝
- ա) անում է բանավոր և գրավոր պրոպագանդա,
 - բ) հատուկ նվիրակներ և պատգամավորներ է ուղարկում արտասահման,
 - գ) մշտական և սերտ հարաբերություն է պահպանում արտասահմանյան այն կազմակերպությունների հետ, վորոնք կարող են ոգտակար լինել ոգնության ու շինարարական գործին:

II. Ոգնության յեղանակը

- § 8. Հ. Ո. Կ. ընդունում է սկզբունքով զլխավորապես աշխատանքային ոգնությունը:
- § 9. Անվերադարձ ոգնությունը տրվում է վորպես բացառություն, ամեն անգամ զլխավոր վարչության առանձին վորոշմամբ:
- § 10. Աշխատանքային ոգնությունը կիրառելու համար Կոմիտեն կառավարության թույլտվությամբ կազմակերպում է հանրային աշխատանքներ, ինչպես են ճանապարհների, առուների և փողոցների վերանորոգելը, նոր ճանապարհներ, առուներ և փողոցներ շինելը, ճահիճներ ցամաքեցնելը, վառելու և շինության

փայտ պատրաստելը, ավերված գյուղերի վերանորոգումը, կըրթական շինություններում և պետական կալվածքներում աշխատելը և այլն:

III. Հ. Ո. Կ. միջոցները

§ 11. Հ. Ո. Կ-ի միջոցները կազմում են՝

- ա) դրամական նվիրատվություններ՝
- բ) պարենների
- գ) շորեղենի
- դ) դեղորայքի
- յե) զանազան պարագաների նվիրատվություններ կուլտուրական շինարարության համար,
- զ) ընդհանուր ժողովարարություններ,
- ե) համայնական կամավոր տուրքեր,
- ը) յեկամուսներ Կոմիտեյի ձեռնարկություններից, ներկայացումներից, յերեկույթներից, զբոսանքներից, հրատարակություններից, գասախոսություններից, վիճակախաղից և այլն:

IV. Հ. Ո. Կ-ի կազմակերպությունը

§ 12. Կոմիտեն կազմված է 1) համագումարից, 2) գլխավոր վարչությունից, վոր գտնվում է Յերևանում և 3) վերաստուգիչ հանձնաժողովից:

§ 13. Կոմիտեն ունի հիմնական և իսկական անդամներ: Հիմնական անդամ համարվում են Կոմիտեյի հիմնադիրները և յուրաքանչյուր տարի գլխավոր վարչության առաջարկությամբ համագումարում ընտրված անդամները: Իսկական անդամներ համարվում են ճյուղերի անդամները:

§ 14. Գլխավոր վարչությունը բաղկացած է 9 անդամից և 3 փոխ-անդամից, վորոնց ընտրում է համագումարը մի տարի ժամանակով մինչև մյուս հերթական համագումարը:

§ 15. Վարչության նախագահին և փոխ-նախագահին ընտրում է համագումարը, իսկ քարտուղարին և գանձապահին—վարչությունը:

§ 16. Վերաստուգիչ հանձնաժողովը բաղկացած է 3 անդամից և փոխ-անդամից, վորոնց ընտրում է համագումարը մի տարի ժամանակով մինչև մյուս հերթական համագումարը:

§ 17. Հերթական համագումարը հրավիրվում է տարեկան մեկ անգամ (աշնանը) Յերևանում: Համագումարին իրավունք ունին մասնակցելու 1) հիմնական անդամները, 2) Հայաստանից դուրս գտնված յերկրների կենտրոնական ճյուղերի ներկայացուցիչները (որ. Թիֆլիսի, Բազլի, Մոսկվայի և այլն), վորոնց թիվը վորոշում է վարչությունը:

§ 18. Համագումարում բոլոր հարցերը վճռվում են ձայների բացարձակ մեծամասնությամբ: Կոմիտեյի լիկվիդացիայի խնդիրը վճռվում է ներկա յեզող անդամների ձայների $\frac{2}{3}$ -ի մեծամասնությամբ:

V. Հ. Ո. Կ-ի ճյուղերը

§ 19. Կոմիտեն կարող է ունենալ իր ճյուղերը Հայաստանում և արտասահմանում:

§ 20. Կոմիտեյի ճյուղերը Հայաստանում բացվում են կամ գլխավոր վարչության անդամների անմիջական ղեկավարությամբ և կամ նրա կողմից լիազորված անձանց նախաձեռնությամբ:

§ 21. Հայաստանի սահմաններից դուրս Կոմիտեյի ճյուղերը կազմակերպվում են ներկա ստատուտի մեջ հիշված հիմունքներով տեղական ազգային-հասարակական մարմինների և գործիչների նախաձեռնությամբ:

§ 22. Արտասահմանյան կենտրոնական վայրերում և մայրաքաղաքներում գոյություն ունեցող Կոմիտեները համարվում են Կենտրոնական Կոմիտեներ, վորոնց յենթակա յեն գավառական Կոմիտեները: Գավառական Կոմիտեները վարում են իրենց գործերը տեղական Կենտրոնական Կոմիտեյի հսկողության տակ և իրենց ժողոված միջոցները հասցնում են Հայաստան նույն Կենտրոնական Կոմիտեյի միջոցով:

VI. Հ. Ո. Կ-ի իրավական դրությունը

§ 23. Հ. Ո. Կ. իր նպատակներով և կազմակերպման սխեմով, անկախ իր անդամների քաղաքական դավանանքից և կուսակցական հանգամանքից, հասարակական մի մարմին է և հայտարարում է իրեն չեզոք քաղաքական և կուսակցական պայքարի հանդեպ:

§ 24. Հ. Ո. Կ. յենթակա յե բացառապես ժողկոմիտեների խոր-

հրդի հակադրութեան և ազատ և առանձին ժողովուրդներ, ինչպէս նաև ահաբեկական իշխանութիւններ իրավասութիւնները:

§ 25. Կոմիտէն իր արամադրութեան յենթակա դրամները և ընդհանրապէս գույքը գործադրում է սույն ստատուտով նախատես- նւած նպատակները սահմաններում ըստ իր հայեցողութեան, իսկ իր նպատակներին համապատասխան հատուկ նվերները գործադրում է համաձայն նվիրատւի կամքի:

§ 26. Կոմիտէի անդամներն իրենց գործունեութեան միջոցին և այդ գործունեութեան առթիւ կատարած հանցանքների համար պատասխանատու չեն անհատականորեն և վոչ թե հավաքականո- րեն և միաժամանակ ընդդատյա չեն ժողովրդական դատարան- ներին:

§ 27. Կոմիտէի հասցեյով ուղղված դրամները, իրերը և ընդ- հանրապէս ամբողջ գույքը ազատ են պետականացումից, բռնադրա- վումից և այլ սահմանափակիչ որենքներից, և սիւսժամանակ արտա- քին փոխադրութիւնների ընթացքում ոգտվում են պետական գույքե- րին վերաբերյալ արտոնութիւններով:

§ 28. Հ. Ո. Կ. իրավաբանական անձն է և ունի իր սեփական կնիքը:

Հայաստանի Ոգ. Կոմիտէի վրաստանի հյուղի հասցեն.

1. թիֆլիս. Սերգեևսկի փողոց № 9.
2. Тифлис. Сергеевская ул. д. № 9.
3. Tiflis. Serguevski № 9.

<< Ազգային գրադարան

NL0218853

43.220